ДО ХАРАКТЕРИСТИКИ ЧИННИКІВ, ЯКІ ФОРМУЮТЬ ПРОФЕСІОНАЛІЗМ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ

МУРАДЛИ Галіб Ідріс огли - аспірант Харківського національного університету внутрішніх справ

https://orcid.org/0009-0006-8877-9371

УДК 349.2
DOI 10.32782/EP.2023.1.42

У статті здійснено аналіз норм чинного законодавства, в якому закріплюються ключові вимоги щодо професійних та ділових якостей працівників Національного поліції України. Виділено правові, соціально-психологічні та освітні чинники формування професіональних кадрів для органів та підрозділів НПУ. Акцентовано увагу на тому, що дані чинники тісно пов'язані між собою, адже виключно в своїй сукупності надають можливість забезпечити ефективний механізм виховання найбільш підготовлених та орієнтованих на якісне виконання складних, а деяких випадках – небезпечних, завдань, які стоять перед Національною поліцією України, як ключовим правоохоронним органом держави.

Ключові слова: професіоналізм, поліцейські, Національна поліція України, правове регулювання, мотивація, психологічна готовність, професійне навчання.

Постановка проблеми

Відповідно до Закону України «Про національну поліцію України» служба в поліції є державною службою особливого характеру, яка є професійною діяльністю поліцейських з виконання покладених на поліцію завдань і повноважень. Закон встановлює, завданнями поліції є: 1) забезпечення публічної безпеки і порядку; 2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; 3) протидії злочинності; 4) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [1]. Широкий предмет діяльності Національної поліції зумовлює необхідність високо професіонального кадрового складу, представники якого володіють всіма необхідними практичними навичками та теоретичними знаннями для ефективної реалізації правоохоронної функції держави. Досягається це за рахунок формування професіоналізму працівників органів та підрозділів поліції, що відбувається під впливом ряду чинників.

Стан дослідження проблеми

Окремі проблемні аспекти, пов'язані із формуванням професійного кадрового складу органів та підрозділів Національної поліції України, у своїх наукових працях розглядали: І.В. Бедько, В.С. Венедіктов, Л.О. Винниченко, О.О. Ганжа, І.П. Голосніченко, Т.А. Лещенко, С.С. Лукаш, М.В. Нестеренко, Є.Ю. Подорожній, М.І. Путій, О.М. Сидоренко, І.М. Хоржевська та багато інших. Втім, незважаючи на значний теоретичний доробок, в науковій літературі недостатньо опрацьованим є питання дослідження чинників, які формують професіоналізм працівників поліції.

Мета і завдання дослідженню

Метою наукової статті є виділити та охарактеризувати чинники, які формують професіоналізм працівників поліції. Зазначена мета передбачає виконання таких завдань, як: розкрити наукові погляди вчених, які займались проблематикою професійної підготовки поліцейських; здійснити аналіз норм чинного за-

конодавства, в якому визначаються вимоги до професійних якостей працівників поліції.

Новизна наукового дослідження

Новизна наукової статті полягає в тому, що в ній дістав подальшого опрацювання теоретичний підхід щодо визначення кола та характеристики чинників формування професіоналізму працівників Національної поліції України.

Виклад основного матеріалу

Починаючи наукове дослідження відзначимо, що першим аспектом, який на нашу думку, впливає на формування професіоналізму не тільки поліцейських, але і будь-яких інших працівників є нормативно-правове регулювання. Відповідно до «Юридичної енциклопедії» за редакцією Ю.Є. Шемшученко, правове регулювання – це (від латинського «regulare» – спрямовувати, впорядковувати) – один з основних засобів державного впливу на суспільні відносини з метою їх упорядкування в інтересах людини, суспільства і держави. Є різновидом соціального регулювання. Предмет правового регулювання – це правові, економічні, та інші суспільні відносини, впорядкування яких неможливе без використання норм права. Правове регулювання забезпечується за допомогою спеціально створеного державою механізму. Головними складовими елементами цього механізму є: а) норми права, зафіксовані в законах та інших правових, актах, якими визначається модель можливої та необхідної поведінки суб'єктів суспільних відносин; б) факти юридичні, тобто конкретні життєві обставини, з якими пов'язані виникнення, зміна чи припинення правових відносин; в) власне правові відносини, тобто суспільні відносини, опосередковані нормами права; г) акти реалізації прав та обов'язків суб'єктів суспільних відносин, тобто дії цих суб'єктів у межах приписів відповідних правових норм; д) правові санкції щодо порушників норм права. Правове регулювання в Україні забезпечується системою державних органів законодавчої, виконавчої і судової гілок влади, прокуратурою та іншими контрольними органами. Цей процес також зумовлений рівнем правосвідомості й правової культури громадян України [2, с.40-41].

Таким чином, правове регулювання – це здійснюваний за допомогою норм права регулюючий та упорядковуючий вплив на суспільно-правові відносин, з метою забезпечення дотримання законності в поведінці сторін таких відносин. Правове регулювання забезпечується державною та виражається у можливості застосування до суб'єктів певної міри державного примусу. На сьогоднішній день суспільно-правові відносини виникають у всіх сферах суспільного життя. Від якості їх правового регулювання залежить ступінь реалізації сторонами правовідносин своїх прав та обов'язків, що дозволяє досягнути законних інтересів та цілей здійснення певної діяльності. Залежить цей момент від механізму правового регулювання, а саме його нормативної складової та закріплених в її положеннях юридичних заходів, засобів та способів правового впливу.

Не є виключенням комплексний процес формування професіоналізму працівників Національної поліції України, який передбачає участь багатьох суб'єктів, кожен з яких реалізує свої права та юридичні обов'язки. Саме тому, чим точнішим та ширшим є механізм правового регулювання суспільно-правових відносин в даній сфері, тим більш якісний результат можна отримати на виходів у вигляді високо компетентного, високоморального та функціонального службовця органів та підрозділів НПУ. Таким чином, належне правове регулювання формування професіоналізму поліцейських дає можливість не тільки визначити його шляхи, форми, методики, нормативи, але також закріпити коло суб'єктів, відповідальних за виховання професійних поліцейських, шляхом покладення на них відповідного кола обов'язків, а також визначення міри юридичної відповідальності за їх неналежне виконання. Таким чином, правове регулювання унормовує професійні якості та вимоги до поліцейських, надає їм легального вигляду та визначає сторін суспільно-правових відносин, що здійснюють роботу у даному напрямку.

Наступними, як вбачається, є соціально-психологічні чинники до яких відноситься: престиж професії, психологічна готовність працівників поліції та мотивація. Зазначені чинники є комплексом, який забезпечує

суб'єктивну готовність фізичних осіб виховуватись, як професіоналів поліцейської діяльності. Так, престиж професії формується суспільною оцінкою її привабливості, що залежить від аксіологічної системи суспільства, усвідомлення вагомості даної професійної діяльності для функціонування та розвитку суспільного організму та ступеню суспільної поваги до представників даної професії [3, с.217-218]. Таким чином, чим вище престиж професії поліцейського, тим більше осіб мають бажання пов'язати своє життя із відповідним різновидом трудової діяльності та розвиватись за цим професійним напрямом, набуваючи таким чином не тільки новий трудоправовий статус, але й соціальний. Престиж поліцейської професії забезпечується її позитивним соціальним сприйняттям в цілому, та кожного окремого поліцейського, зокрема, що зумовлює появу бажання у людей стати частиною правоохоронної системи країни. Відповідний престиж створюється за рахунок: по-перше, якісної, відкритої, та законної діяльності поліції, її органів та їх посадових осіб; по-друге, рекламної, іміджевої продукції, роз'яснювальної роботи із населенням, а також інших заходів орієнтованих на популяризацію та висвітлення ключових особливостей діяльності Національної поліції.

Наступний чинник – це психологічна готовність поліцейських. В класичному розумінні психологічна готовність – це виявлення суті властивостей і стану особистості. Готовність – це не лише властивість чи ознака окремої особистості, це концентрований показник діяльності особистості, міра її професійної здібності. Психологічна готовність включає в себе з однієї сторони запас професійних знань, умінь і навичок; з іншої – риси особистості: переконання, здібності, інтереси, професійна пам'ять, мислення, увагу, спрямованість думки, працездатність, емоційність, моральний потенціал особистості, що забезпечать успішне виконання професійних функцій [4, с.351].

Психологічна готовність до професійної діяльності в лавах Національної поліції України є досить важливим чинником формування професіоналізму поліцейських. Об'єктивно, далеко не кожна фізична особа має ментальні здібності, моральну стабільність та належні внутрішні настанови, необхідні для якісного виконання своєї роботи на посадах в органах та підрозділах НПУ. Повсякденне навантаження, велика кількість надурочної роботи, взаємодія із антисоціальними елементами та інші моменти, пов'язані зі службово-трудовою діяльністю, чинять негативний вплив на працівників, перебороти та впоратись з яким можуть лише найбільш психологічно стабільні особи. Саме тому формуватися як професіонал-правоохоронець, розвивати свої робочі навички, вміння та знання можуть виключно фізичні особи, що за своїми особистісними показниками відповідають вимогам психологічної готовності до професії.

Останнім соціально-психологічним чинником формування професіоналізму поліцейських є мотивація - психологічна особливість людини, що викликає внутрішню активність та визначає її поведінку, певні орієнтири діяльності [5, с.6-7]. В рамках трудової сфери мотивація визначається, як спонукання робітників до праці для досягнення цілей організації [6, с.9-10]. Мотивація, як психологічний аспект спонукання та стимулювання фізичних осіб, обов'язковий в царині формування професіоналізму працівників Національної поліції України. Він сприяє появі бажання поліцейських розвиватись, ставати кращими професіоналами своєї справи, вбачаючи в цьому особистісний сенс, виражений в отриманні матеріальних та нематеріальних заохочень. Наприклад, суттєвою мотивацією є кар'єрний ріст працівника НПУ, як результат підвищення рівня професіоналізму.

Третю групу чинників становлять освітні, які консолідовані у великому інституті професійного навчання. На нашу думку, останнє є нормативно-визначним освітньо-виховним процесом ціль якого – надати фізичним особам теоретичних і практичних знань, а також навичок і вмінь, необхідних для законного та ефективного виконання службових обов'язків на посадах в органах і підрозділах Національної поліції України. Фактично, саме в рамках професійного навчання відбувається формування професіоналізму, який сприяє появі у фізичної особи тих суб'єктивних якостей, які дозволяють їй ефективно виконувати роботу. Згідно до Закону України «Про Національну поліцію України» професійне навчання

поліцейських є комплексним та складається з: 1) первинної професійної підготовки; 2) підготовки у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання; 3) післядипломної освіти; 4) службової підготовки - системи заходів, спрямованих на закріплення та оновлення необхідних знань, умінь та навичок працівника поліції з урахуванням оперативної обстановки, специфіки та профілю його оперативно-службової діяльності [1].

Висновки

У підсумку представленого наукового дослідження слід узагальнити, що наведені вище чинники підкреслюють особливість та складність професіоналізму працівників Національної поліції України. Вони доводять, що створення ефективного кадрового складу органів та підрозділів поліції прямо залежить від декількох взаємозалежних чинників, які включають в себе: правове регулювання; належний механізм професійного навчання; соціально-психологічні елементи (мотивацію, психологічну готовність та імідж поліцейської професії). Дані чинники тісно пов'язані між собою, адже виключно в своїй сукупності надають можливість забезпечити ефективний механізм виховання найбільш підготовлених та орієнтованих на якісне виконання складних, а деяких випадках – небезпечних, завдань, які стоять перед Національною поліцією України, як ключовим правоохоронним органом держави.

Література

1. Про Національну поліцію: закон від 02.07.2015 №580-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. №40-41. Ст.379.

2. Юридична енциклопедія: В 6 т. Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. К.: «Укр. енцикл.», 1998 Т. 5: П-С. 2003. 736 с.

3. Василевська Т.Е. Особистісні виміри професійної етики державного службовця: дис. д-ра. юрид. наук: Київ: Національна академія державного управління при Президентові України. 2009. 427 с.

4. Моначин І.Л., Попик Т.В. Сутність поняття психологічної готовності до діяльності. Міжнародної науково-технічної конференції молодих учених та студентів. Актуальні задачі сучасних технологій. 2016. С.351-352.

АНОТАЦІЯ

Відмічено, що правове регулювання – це здійснюваний за допомогою норм права регулюючий та упорядковуючий вплив на суспільно-правові відносин, з метою забезпечення дотримання законності в поведінці сторін таких відносин. Правове регулювання забезпечується державною та виражається у можливості застосування до суб'єктів певної міри державного примусу.

Акцентовано увагу на тому, що престиж поліцейської професії забезпечується її позитивним соціальним сприйняттям в цілому, та кожного окремого поліцейського, зокрема, що зумовлює появу бажання у людей стати частиною правоохоронної системи країни. Відповідний престиж створюється за рахунок: по-перше, якісної, відкритої, та законної діяльності поліції, її органів та їх посадових осіб; по-друге, рекламної, іміджевої продукції, роз'яснювальної роботи із населенням, а також інших заходів орієнтованих на популяризацію та висвітлення ключових особливостей діяльності Національної поліції.

Наголошено, що психологічна готовність до професійної діяльності в лавах Національної поліції України є досить важливим чинником формування професіоналізму поліцейських. Об'єктивно, далеко не кожна фізична особа має ментальні здібності, моральну стабільність та належні внутрішні настанови, необхідні для якісного виконання своєї роботи на посадах в органах та підрозділах НПУ. Повсякденне навантаження, велика кількість надурочної роботи, взаємодія із антисоціальними елементами та інші моменти, пов'язані зі службово-трудовою діяльністю, чинять негативний вплив на працівників, перебороти та впоратись з яким можуть лише найбільш психологічно стабільні особи.

Ключові слова: професіоналізм, поліцейські, Національна поліція України, правове регулювання, мотивація, психологічна готовність, професійне навчання.

5. Щегорцова В.М. Мотивація праці державних службовців: автореферат. Дніпропетровськ: Дніпропетровський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України. 2010. 19 с.

6. Петрова С.В. Механізми забезпечення мотивації працівників у системі охорони здоров'я: державно-управлінський аспект: автореферат. дис. канд. юрид. наук: Одеса: Одеський регіональний інститут державного управління. 2010. 22 с.

SUMMARY

It was noted that legal regulation is a regulatory and ordering influence on social and legal relations carried out with the help of legal norms, with the aim of ensuring compliance with legality in the behavior of the parties to such relations. Legal regulation is provided by the state and is expressed in the possibility of applying a certain degree of state coercion to subjects.

Attention is focused on the fact that the prestige of the police profession is ensured by its positive social perception in general, and of each individual police officer, in particular, which causes people to want to become part of the country's law enforcement system. The corresponding prestige is created at the expense of: first, high-quality, open, and legal activity of the police, its bodies and their officials; secondly, advertising, image products, explanatory work with the population, as well as other activities aimed at popularizing and highlighting key features of the National Police.

It is emphasized that psychological readiness for professional activity in the ranks of the National Police of Ukraine is a rather important factor in the formation of police officers' professionalism. Objectively, not every natural person has the mental abilities, moral stability, and proper internal guidelines necessary for the high-quality performance of their work in positions in the bodies and units of the NPU. Daily workload, a large amount of overtime work, interaction with anti-social elements and other moments related to official and labor activities have a negative impact on employees, which only the most psychologically stable persons can overcome and cope with.

Key words: professionalism, police officers, National Police of Ukraine, legal regulation, motivation, psychological readiness, professional training.